Nākotnes pilsētas: Kāda varētu būt Rīga 2050. gadā?

Jau kopš seniem laikiem dažādi domātāji mēģināja iedomāties, kā izskatīsies nākotnes pilsētas. Tāpēc arhitekti, plānotāji, celtnieki, politiķi, biznesa pārstāvji arī mūsdienās apspriež, kādā virzienā ir jāattīsta pasaules pilsētas. Nav noslēpums, ka šodien puse no pasaules iedzīvotājiem dzīvo pilsētās, bet līdz 2050. gadam šis skaitlis pieaugs līdz pat 70%.

Ik gadu iedzīvotāju skaits, kas pārceļas dzīvot uz Pierīgu, pieaug, turpretī pēdējos 10 gados pilsētas centrs zaudējis aptuveni 40 tūkstošus rīdzinieku.

> Rīgas pilsētas mērs, aizrautīgs velosipēdists un Čaka ielas iedzīvotājs, **Mārtiņš Staķis** galvaspilsētas nākotni redz optimistiskāku. Aprakstot viņa koncepciju īsi, tad "**šeit būs pilsēta - dārzs**."

Miljoni no Eiropas fondiem un gadsimta projekts Rail Baltica palīdzēs to veidot. Mērs ir pārliecināts, ka Rīgas spēks ir sinerģijā ar daudzām mazām, bet turīgām un plaukstošām pilsētām un ciematiem ap to. Ja viss notiks pēc viņa plāna, tad dzīvošana tuvāk pilsētas centram kļūs daudz patīkamāka, prestižāka un interesantāka salīdzinājumā ar pilsētas nomalēm. Tā šodien notiek lielākajā daļā Eiropas galvaspilsētu.

"Pilsētas ir vajadzīgas, lai cilvēki varētu tikties un kopīgi attīstīt ekonomiku un kultūru. Ja cilvēki nevēlas pamest savas mājas, tas slikti ietekmē ekonomiku - nosaka ierobežojumus tirdzniecībai, tirgiem, kafejnīcām," saka slavenais Dānijas pilsētas plānotājs Jans Geils.

Prioritāšu izvēle ir acīmredzama – iedzīvotāji grib “pilsētu cilvēkiem” - šodien šāda politika tiek īstenota pasaules pilsētās, sākot no Kopenhāgenas līdz Ņujorkai, kur, pateicoties Janam Geilam, 15 centrālie laukumi tika atbrīvoti no transporta un piešķirti cilvēkiem. Jans Geils savus padomus Rīgai sniedza vēl 2001. gadā, tomēr līdz šīs idejas realizēšanai ir nonākuši tikai tagad. Tad viņš ieteica strauji sašaurināt ielu brauktuvi, parādot automašīnām "sarkano gaismu", atbrīvojot no tām krastmalu un organizējot tur ērtu atpūtu pie ūdens, dodot maksimālu vietu gājējiem un velosipēdistiem un atbrīvojoties no neglītajām gājēju pārejām pie stacijas, kā arī citās pilsētas centra vietās. Cilvēkiem vajadzētu staigāt pa zemi. Automašīnas virs vai zem zemes, vai labāk, prom no pilsētas centra.

Savukārt dzīvi šajā pilsētā veidos jau cita paaudze. Bērni, kuri ir dzimuši Covid-19 laikā, pēc 20 gadiem sāks savu patstāvīgu dzīvi. Vai viņi vēlēsies palikt dzimtajā pilsētā? Un ko pilsēta spēs viņiem piedāvāt?

> **Pilsētu tendences, kas būs aktuālas 2050. gadā:**

1. Autonomās ēkas – Būvniecības laikā ēkās tiek integrētas viedās tehnoloģijas - balss vadība, mākslīgais intelekts. To virsmas kļūs par interfeisiem, medijiem, saules paneļiem un paši spēs atjaunoties. Piemēram, lidostas vai slimnīcas gaidīšanas zāle varēs iegremdēt cilvēku komforta stāvoklī. Galvenais jautājums ir tas, cik ātri pilsētas nodrošinās enerģētisko neatkarību. Jau tagad atsevišķas ēkas vai rajoni organizē pilnīgu enerģijas ražošanas un atkritumu utilizācijas procesu.

2. Bezpilota taksometri – "Nākotnē nevienam nevajadzēs iegādāties personīgo automašīnu," spriež Aleksandrs Rappaports, Latvijā dzīvojošs krievu autors tūkstošiem publikāciju par arhitektūru. "Taksometrs" aizved jūs īstajā vietā, un jūs varat aizmirst par automašīnu. Singapūrā jau tiek pieņemta ideja par sabiedriskā transporta vadīšanu bez vadītāja. Tur augsta ēku blīvuma dēļ nepietiek vietas autostāvvietām. Oslo centrā bezpilota autobusi kursē trīs maršrutos. Taču pagājušajā gadā bezpilota autobusi tika izmēģināti arī Latvijā.

3. Pamata ienākumi – Universāla pamata ienākuma ieviešana, par kuru tagad aktīvi diskutē politiķi un ekonomisti, varētu radikāli mainīt pilsētas iedzīvotāju dzīvesveidu. Tiek pieņemts, ka cilvēki varēs veltīt vairāk laika tām aktivitātēm, kas viņiem šķiet interesantas, un tas daļēji atrisinās neizbēgamas robotizācijas problēmu (kuras dēļ objektīvi samazināsies darba vietu skaits). Turklāt samazināsies arī slogs sociālajam budžetam.

4. Koplietošana – Automašīnu koplietošana, kopstrāde un citi uzņēmējdarbības modeļi kļūs arvien populārāki. Protams, tie var radīt risku tradicionālajiem uzņēmumiem, taču tie ietaupa resursus, palielina pakalpojumu un preču pieejamību un nodrošina labāku konkurenci tirgū. Bez šaubām, to

attīstību var ietekmēt epidemioloģiskie riski.

5. Velosipēdi un skrejriteņi – Tiek prognozēts privātīpašumā esošo automašīnu skaita samazinājums, kas nāks par labu koplietošanas servisiem, sabiedriskajam transportam un velosipēdiem. Plānojot pilsētu, īpaša uzmanība tiks pievērsta gājēju zonām un parkiem, lai motivētu iedzīvotājus atteikties no vides un epidemioloģiski kaitīgiem ceļojumiem.

6. Lidojošie transportlīdzekļi – 2050. gads būs autonomās lidojošas automašīnas pirmsākums. Daudzās valstīs jau tiek veikti dažādi pētījumi par šādu mobilitātes lēcienu. Piemēram, ASV Transporta departaments pašlaik strādā pie šīs jaunās tehnoloģijas tehniskajām vadlīnijām. Pēc 3 gadiem "Uber Elevate" darbosies jau Dubaijā un Dalasā. Lidojošās automašīnas līdz 2050. gadam, iespējams, nebūs pieejamas visiem, taču tās varētu būt viena no nākotnes transporta izvēlēm.

7. Zaļais bizness – Urbanisti prognozē, ka nākotnē priekšrocība būs "zaļajiem" uzņēmumiem, kuriem ir minimāli negatīva vai potenciāli pozitīva ietekme uz apkārtējo vidi, sabiedrību un ekonomiku. Topā būs vegānu restorāni, zero waste veikali, preču ražošana no pārstrādātiem materiāliem un neparastiem ekomateriāliem.

8. 3D drukāšanas tehnoloģija – Jau šobrīd 3D printeri ļauj papildus ikdienas lietām izdrukāt veselas mājas, pārtiku un pat cilvēku orgānus. Šī tehnoloģija var kļūt par revolucionāro inovāciju pilsētplānošanā.

9. Hiperlokalizācija – Pilsoņi mēģinās patērēt pārtiku un preces, kas ražotas pēc iespējas tuvāk mājām. Iespējams, sāks kaut ko ražot vai audzēt paši. Tomēr arī vairāk iespēju būs vietējai ražošanai.

Kāda būs nākotnes pilsēta?

Šobrīd topošās ēkas kļūs par nozīmīgām pilsētvides sastāvdaļām 2050. gadā. Arhitektūras dizains neapšaubāmi mainīsies, tāpēc, ka arhitekti un celtnieki centīsies izmantot videi draudzīgākus materiālus. Ņemot vērā pandēmiju Covid-19, arī dizaina pieeja, visticamāk, mainīsies.

Nākotnes arhitektūra būs daudzfunkcionāla. Mūsdienu garlaicīgās biroju daudzstāvu ēkas pārvērtīsies par biroju, dzīvojamo, mazumtirdzniecības, sporta un mācību telpu apvienojumu. Tas jau notiek pasaules apdzīvotākajās pilsētās, un šī tendence turpināsies.

Pilsētas panākumus nosaka spēja pamanīt, saprast un laicīgi reaģēt uz jaunajām iespējām un izaicinājumiem – mainīgs klimats, migrācija, tehnoloģijas, atsevišķu reģionu demogrāfiskā lejupslīde, globalizācija, pasaules pandēmija, ikdienas dzīves pārnese uz virtuālo pasauli.

Pasaules Covid-19 pandēmija vēl ilgi atstās pēdas, līdz ar to nākotnes pilsētas veidošanā tiks uzsvērta higiēnas un epidemioloģisko standartu ievērošana. Sabiedriskajam transportam būs jāspēj pielāgoties jaunajai realitātei. Medicīnisko pakalpojumu pieejamība, veselības infrastruktūra,

izolācijas iespējas, tostarp vienā mājā vai birojā, telpas zonējums - visi šie jautājumi nākamajos gados paliks urbanistu darba kārtībā, dažkārt pat kaitējot estētikai un ekonomikai.

Kļūst aktuāls princips “pilsēta cilvēkiem”, kas tiek īstenots ne tikai atsakoties no privātām automašīnām par labu velosipēdiem un gājējiem. Pilsētvidei ir jāpakļaujas cilvēku apkalpošanai, viņu komfortam, veselīgam un daudzveidīgam dzīvesveidam.

Tomēr galu galā nav vienotas vīzijas par to, kā pilsētas izskatīsies nākotnē. Paskatieties apkārt – arī 2021. gadā katra pilsēta ir unikāla un neatkārtojama. Taču nākotnē gaidiet tādu pašu daudzveidības līmeni, kas būs apvienots ar jaunajām tehnoloģijām un lielākām iespējām.

Rakstu sagatavoja:
Anastasija Bizjajeva
URBACT Nacionālais kontaktpunkts Latvijā

Avoti: National Geographic, Gensler Dialogue blog, Delfi